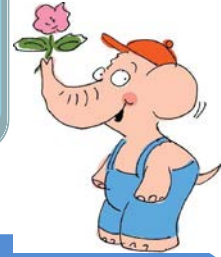

פרשת בחוקותי

שכר ועונש

השכר והעונש מופיעים בפרשה זו בהרחבה: האל מפרט את מבחר "הפרסים" שיקבלו ההולכים בדרכו: גשמים בעתם, ניצחון במלחמות, יכול פורה ועוד, ולצד מונה בהרחבה את העונשים שיוטלו על מי שלא ילכו בדרכיו: רעב, מחלות, כישלון במלחמות, חיות רעות ועוד. שיטת "המקל והגזר" היא שיטה ידועה ומקובלת (המקל הוא כמובן העונש על המעשים האסורים, והגזר הוא הגמול החיובי על העשייה הראויה). יש הטוענים שה"גזר" חשוב יותר מה"מקל" ומשפיע יותר ממנו. קל לבדוק זאת על עצמנו: מה מעודד אותנו יותר – ביקורת משפילה או ציון לשבח על עשייה מיוחדת?

העיסוק בנושא זה עשוי להעלות שאלות ברמות שונות: האם מילה טובה היא שכר מספיק על מעשה ראוי – מתי כן ומתי לא? האם נזיפה היא עונש מספיק? האם העונש חייב להיות קשור ל"חטא" או אולי העונש צריך "לפגוע" בנענש מספיק, ללא קשר למעשה הלא-ראוי המסוים שעשה. מעניין לדון בשאלות אלו עם התלמידים, לעיתים הם יכולים להאיר כיווני מחשבה שלא חשבנו עליהם...

במדור מכתבים מזיידקל

במכתב השבוע עולה לדיון נושא מעניין – על מה ראוי וחשוב לתגמל (=לתת שכר)? אם נרצה להציג את שתי הגישות הקיצוניות – האחת תאמר שאין לתגמל על שום התנהגות חיובית משום שאין צורך "לתת פרס" על ההתנהגות האמורה להיות ההתנהגות הרגילה והיום-יומית, ואילו הגישה השנייה תאמר שכדי לעודד התנהגות ראויה יש לתגמל על כל מעשה חיובי. האמת, כמו במקרים רבים אחרים, באמצע, ומובן שאנשים שונים ימצאו את האמצע המתאים להם במקומות שונים. אפשר לחלק לתלמידים שאלון שבו מפורטים מעשים שונים ולבקש מהם לסמן אם לדעתם ראוי לקבל עליהם "שכר" או לא. מכיוון שסביר להניח שתלמידים שונים יסמנו דברים שונים, אפשר לפתוח דיון קצר בנושא.

על המדרש

החלק הראשון במדרש זה הוא משל. המשל עוסק בעובדה האנושית הבאה: אנשים רבים נוטים לעשות ביתר קלות מעשים שעליהם הם "מרוויחים משהו", ולא דווקא מעשים שצריך או ראוי לעשותם. למשל, רוב בני האדם יעדיפו לעבוד תמורת שכר (גם בעבודה "מעצבנת") מלעבוד בהתנדבות (גם אם זו עבודה חשובה מאוד או מעניינת ביותר). נדמה שהמסר של המדרש שלפנינו הוא שהשכר אינו צריך להיות המניע היחיד לעשייה, ושיש לפעול גם מתוך שיקולים אחרים, כמו הצורך לעשות דברים מסוימים (פשוט משום שצריך לעשות אותם), הצורך לעזור לאחרים, הימנעות מפגיעה באחרים וכדומה.

שאלות לדיון: על פי המדרש יש שכר לקיום המצוות, אך מהות השכר (או מידתו) נסתרת בכוונה. כדאי לשאול: מדוע צריך לעשות דברים מסוימים גם בלי לדעת איזה "רווח" נפיק מהם, אם בכלל? במדרש מוצגת תפישה שעיקרה: אם מידת ה"שכר" לא תאמר, אנשים יתייחסו באותה מידת רצינות לשני סוגי המטלות, האם אתם חושבים שתפיסה זו נכונה? מה עדיף לדעתכם – לדעת מראש מה נקבל בתמורה למעשה מסוים, או לא לדעת?

הצעה לפעילות: כדאי לפתוח את הדיון במדרש בעריכת טבלה המשווה בין המשל לנמשל. מיהו המלך? (הקב"ה); מי הם הפועלים? (היהודים); הנטיעות? (המצוות); הפרדס? (העולם); השכר? (השכר על המצוות). טבלה כזאת תבהיר את המשל ותחדד את המסר שמציג המדרש.

מה בפרשה

🌀 **הברכות והקללות** – בסוף קובץ החוקים מופיעות ברכות לעם, אם ישמרו את מצוות ה', וקללות, אם ימאסו בתורת ה'. הברכות והקללות אינן מכוונות אל היחיד אלא לכל העם – אם ילך בדרך ה' מובטחים לו ריבוי תבואה, חיי שלום, ניצחון על אויבים והשגחה אלוהית לטובה; אך אם ימאס בדרך זו ייענש במחלות, בבצורת, בתבוסה במלחמות, ביגיעה לשווא, במכת חיות רעות, ברעב כבד עד אכילת בשר הבנים והבנות, בחורבן הארץ ומקדשה, בגירוש מן הארץ ובפחד תמיד בארצות הגלות. הדברים מסתיימים בדברי נחמה – אם ישוב העם אל ה' בכל לבו, ייסלחו לו עוונותיו.

🌀 **דיני הקדשה, פדיון וגאולה** – דיני ערכים (= ערכו של אדם הוא סכום הכסף שיש לשלם כדי לפדותו ולהתיר נדר שנדר. שוויו של האדם מוערך במקרה זה על פי כוחו הגופני), וכן דיני חרם ומעשר.